

Skriftlig innspill fra NMBU Veterinærhøgskolen

Høring: Dyrevelferd

Innspillsdato: 10.02.2025

Skriftlig innspill til Dyrevelferdsmeldingen fra NMBU veterinærhøgskolen

Dyreiere, forvaltning, academia og allmenheten har ventet på Stortingets dyrevelferdsmelding. Dyrs helse og velferd er tema som engasjerer bredt.

Vi setter pris på å få taletid i Næringskomiteen, Stortinget, og på at Regjeringen har som uttalt mål at dyrevelferden i Norge skal være av verdensklasse. Meldingen inneholder mange gode og viktige elementer, men vi har følgende konkrete innspill på fire områder som vi ber om at inkluderes i det videre arbeidet:

Hund og katt

Hobby- og selskapsdyr er viktige for menneskers helse og velferd, men det er forsvinnende lite midler tilgjengelig til forskning på deres egen helse og velferd. Samfunnet er opptatt av velferd hos hund, jamfør høyesterettsdommen om etisk hundeavl (10.10.2023). Kjøledyrsektoren har vært i stor vekst de siste 20 årene og omsetter i dag for store beløp. Dyreeiere forventer høy kvalitet i behandlinger av sine firbente familiemedlemmer og da trenger vi forskningsbasert kunnskap. Dette faller per i dag utenfor utlysninger fra Norges forskningsråd (NFR) og det er vanskelig å finansiere klinisk forskning hos hobby- og selskapsdyr. En fersk sammenstilling av forskning i de nordiske landene viser at Norge henger etter våre naboland på dette området (Ström-Holst et al. 2025, Acta Vet Scand).

Dyrevelferdsmeldingen har identifisert avl som disponerer for arvelige lidelser, helse og atferdsproblemer hos hund som en utfordring som skal prioriteres. NMBU har høy faglig kompetanse innen avl, genetikk, helse og adferd, men opplever at det er for lite forskningsmidler tilgjengelig til å generere ny kunnskap om hobbydyr som er relevant for norske forhold. Vi ønsker øremerkede midler til klinisk forskning på helse og velferd hos hund og katt.

Økt kapasitet ved veterinærutdanningen

Ved NMBU Veterinærhøgskolen utdannes veterinærer og dyrepleiere, og vi etterstreber høy faglig kvalitet i begge utdanninger. Veterinærer er dyrenes advokater i samfunnet, og det å ha tilstrekkelig mange studieplasser til å dekke samfunnets behov for kvantitet, altså antall veterinærer, er nødvendig for å sikre fremtidig dyrehelse og dyrevelferd. Det veterinære samfunnsmandatet er bredt og omfatter i tillegg mattrygghet, folkehelse og miljø. Dyrevelferdsprogrammene er også avhengige av tilstedeværelsen til dyktige veterinærer som har tilstrekkelig sterke tillitsforhold med produsenter til at de kan anses som pålitelige rådgivere. Besetningsveterinærenes observasjoner og konklusjoner identifiseres i meldingen som den viktigste kilden til data i dyrevelferdsprogrammene.

Meldingen sier *”Tilgang til veterinærtjenester er viktig for velferd og helse hos tamreinen”*, men dette gjelder alle dyrearter. Fra *”Tilgang på veterinærtjenester i Norge”* rapport av LMD (2023): *”I mange deler av landet rapporteres det om tilfredsstillende tilgang på veterinærtjenester. Utfordringene med tilgang på veterinærer til å ivareta klinisk veterinærpraksis på produksjonsdyr i jordbruket har imidlertid økt markant de siste årene. En rekke kommuner melder om utfordringer med å rekruttere deltakere eller vikarer til den kliniske veterinærvakten. Mange kommuner sliter også med å rekruttere veterinærer til produksjonsdyrpraksis på dagtid. Utfordringene er ikke isolert til noen bestemt del av landet, men er størst i områder med store reiseavstander og få husdyrbesetninger.”* Et av tiltakene som er identifisert i rapporten er å utvide utdanningskapasiteten i veterinærstudiet ved NMBU.

Forsøksdyr

Veterinærhøgskolen ved NMBU er opptatt av og har høy kompetanse om forsøksdyr. Stortingsmeldingen inneholder flere strategier og tiltak for forsøksdyr. Vi støtter forslaget om at det bør gjøres en grundig utredning av hvordan 3R-arbeidet best kan organiseres. Det flere viktige forhold som bør hensyntas når dette diskuteres og utredes, og noen av disse synes vi har fått lite oppmerksomhet i meldingen.

I meldingen angis at «et hensiktsmessig regelverk og kompetent forvaltning» er en viktig strategi, men etter vårt syn er gjeldende regelverk og forvaltning av forsøksdyr i Norge i liten grad omtalt og diskutert i meldingen. Den norske forsøksdyrforskriften gjennomfører EUs forsøksdyrdirektiv (2010/63/EU). EU-kommisjonen har oppsummert målene med EUs forsøksdirektiv til å være følgende: å harmonisere lovgivningen for å fremme EUs konkurranseevne innen forskning og innovasjon; bedre dyrevelferd og etablere prinsippet om 3R når bruk av dyr i forsøk er nødvendig, og å øke åpenheten om bruk av forsøksdyr (Objectives, Animals in science - European Commission). Direktivet balanserer altså flere hensyn. For at intensjonene med direktivet skal oppnås i Norge, må rettsstilstanden og rammebetingelsene for bruk av dyr i forsøk være den samme som i EU. Målet om å bruke så få dyr som mulig må ikke stå i veien for drive forskning som bedrer fremtidig helse og velferd hos dyr og mennesker.

Vi savner også beskrivelse og diskusjon av annet relevant europeisk regelverk som har betydning for bruk av forsøksdyr. Som eksempel kan nevnes regelverket som skal beskytte mennesker og miljøet mot farlige kjemikalier (REACH), og EU-regelverk og standarder knyttet til utvikling, dokumentasjon og sikkerhet av legemidler til mennesker og dyr. En betydelig andel av de mest belastende forsøk med akvakulturfisk i Norge, er forsøk som er pålagt grunnet europeisk legemiddelregelverk og standarder. EU-kommisjonen har hatt og har et stort fokus på å redusere antall dyr som brukes i lovpålagte forsøk. Kommisjonen finansierer ambisiøse forskningsprosjekter (bl.a. i Horizon Europe) for å finne alternativer til å bruke dyr i slike forsøk (https://citizens-initiative.europa.eu/sites/default/files/2023-07/C_2023_5041_EN.pdf).

Veterinærhøgskolen mener det er viktig at Norge er aktivt med i dette arbeidet politisk, men også at Norge bidrar til kunnskapsutvikling. Det er ikke ønskelig at biomedisinsk forskning flyttes til land utenfor Europa med lavere kostnader OG dårligere regulering med tanke på dyrevelferd. Vi mener det er behov for økt finansiering av forskning for å finne metoder som har god nok vitenskapelig kvalitet til å erstatte bruken av levende dyr der det er mulig. Dette er et langsiktig arbeid som vil kreve betydelig ressurser og forskningsinnsats. Vi støtter forslaget i meldingen om at 3R-forskning i Norge bør finansieres gjennom etablerte kanaler for forskningsfinansiering for å sikre kvalitet og relevans på prosjektene.

Veterinærhøgskolen støtter etablering av et 3R-senter, men mener det bør gjøres en bred og grundig utredning hvordan det best kan organiseres. Det bør tas sikte på at organiseringen også styrker og støtter forvaltningen. Mattilsynet spiller en avgjørende rolle med sitt forvaltningsansvar for forsøksdyr, og har etter vårt syn knappe ressurser til å løse alle oppgavene de er pålagt. Vi mener derfor at utredningen av et 3R-senter bør innhente synspunkter fra alle relevante aktører (forvaltning, akademia, instituttsektoren, forskningsfinansierer, næringsaktører og interesseorganisasjoner). Det bør også innhentes i erfaringer fra våre naboland.

Vi setter spørsmålsteget ved utsagnet i Stortingsmeldingens innledning om at mange forsøksdyr i Norge brukes for å forebygge, lindre og helbrede sykdom hos mennesker. Hovedandelen av forsøksdyrene som er rapportert benyttet, er knyttet til aktivitet for å bedre helse og velferd hos matfisk i akvakultur (> 95% av forsøksdyrene er fisk). For å sikre en bærekraftig akvakulturnæring og nå målet om maksimalt 5% dødelighet trenger vi kunnskap, og forsøk med fisk er en sentral del av kunnskapsgrunnlaget. NMBU er en viktig kunnskapsleverandør på dette området.

Når det gjelder antall forsøksdyr, er det verdt å merke seg at i Norge rapporteres all fisk som merkes, inkludert matfisk og villfisk, som forsøksdyr. Dette utgjør et betydelig antall fisk. EU-direktivet gjelder imidlertid *ikke* for individmerking, og fisk som merkes skal ikke regnes som forsøksdyr i henhold til EUs definisjon. Til sammenligning, så skiller man i Sverige mellom dyr som omfattes av EU-direktivets definisjon og øvrige dyr (herunder merking av fisk). Dette utgjør en betydelig forskjell i antall dyr. på hhv. om lag 250.000 forsøksdyr årlig som Sverige innrapporterer til EU, og over 5 millioner fisk som brukes til

formål utenfor EU-direktivet (som ikke rapporteres til EU)

(<https://jordbruksverket.se/download/18.455d7d0718b5f7551001f239/1704972994653/Rapport-forsoksdjursstatistik-2018-tga.pdf>).

Verden står i en krise med store tap og ødeleggelse av natur- og dyrs naturlige habitater. Forsøk med viltlevende dyr utgjør en større andel i Norge sammenlignet med mange andre europeiske land. For eksempel brukes det over fire ganger flere fugler enn rotter i dyreforsøk i Norge, og mange av disse er villfugl som merkes. Behovet for forskningsbasert kunnskap om konsekvenser av naturinngrep og klimaendringer er økende, og det vil fortsatt være behov for merking av viltlevende dyr - inkludert villfisk. I denne sammenhengen er det viktig at regelverket og forvaltningen balanserer behovet for å beskytte forsøksdyr med behovet for nødvendig kunnskap om naturinngrep (både grunnleggende kunnskap om artenes økologi og habitat, og data som er nødvendig for konsekvensutredninger). Det er også behov for forskning på effekter av merkemetodene på dyrenes velferd og helse. Vi savner disse perspektivene omtalt i meldingen. Mange feltforsøk på viltlevende dyr angår innsamling av data til tidsserier for å studere habitatendringer og effekter av menneskeskapte påvirkninger over tid. En betydelig utfordring for viltforskningen er at forsøk med viltlevende dyr i Norge kun gis godkjenning for 2 år (mot inntil 5 år i EU).

Åpenhet i verdikjeden for bedre dyrehelse og dyrevelferd

Husdyrproduksjon er en sentral del av et bærekraftig norsk landbruk og viktig for matsikkerheten i en tid preget av geopolitisk usikkerhet. Det satses på forskning på nye, bærekraftige førmidler og reduserte klimagassutslipp. Samtidig er regjeringens ambisjonsnivå for dyrevelferd høyt og det understrekes at Norge skal være verdensledende på området. Fagmiljøene på NMBU skulle gjerne sett flere konkrete tiltak for å nå dette målet. I mange tilfeller har vi kunnskapen som trengs, men det kan være utfordrende å omsette den fra forskningsresultat til endringer i praksis. I forrige stortingsmelding var det et delmål å øke kunnskapsutvikling og –formidling. Dette svares ut i dagens melding med å henvise til at det ble satt av mer midler til blant annet forskning. I denne meldingen savner vi dette delmålet, da vi mener det blir for snevert å bare fokusere på formidling gjennom forskningsprosjekter. Det er bra at kunnskapsutvikling og –formidling hos vilt og hund nevnes, men vi savner at dette løftes til å gjelde alle dyrearter.

Kunnskapsinstitusjoner kuttes ned i bevilgning årlig og tid til å formidle den kunnskapen som allerede finnes blir redusert. Vi mener at også andre departementer enn Kunnskapsdepartementet bør ha som mål å jobbe med økt formidling av eksisterende kunnskap.

Datatilfanget i husdyrproduksjonen har økt betydelig de siste tiårene, og informasjon fra ulike deler av verdikjeden er spredd mellom mange aktører. Det er viktig at dataene deles, blir gjort tilgjengelige på tvers for å sikre effektiv utnyttelse og at det arbeides for å formidle dem på en forståelig måte.

Standardisering av data er også avgjørende, det gjelder spesielt innenfor havbruksnæringen som ligger bak landdyr på dette området. Det er viktig at forskjellige indikatorer for helse og velferd måles på

standardiserte måter, ellers blir potensialet i datafangsten begrenset når data fra forskjellige kilder skal settes sammen. Fortsatt godt samarbeid mellom næringsorganisasjoner, forvaltning og akademia er nøkkelen til deling og formidling av kunnskap, og gode samhandlinger. Åpen deling av data om helse og velferd hos produksjonsdyr fra ulike kilder er essensielt for kunnskapsbasert arbeid med bedre dyrevelferd.

NMBU ønsker:

- Øremerkede forskningsmidler til helse og velferd hos hund og katt.
- Tilstrekkelig veterinære studieplasser ved NMBU til å dekke samfunnets behov.
- Utredning av hvordan 3R-arbeidet best kan organiseres, herunder et faglig forankret 3R senter med tydelig mandat, bred involvering fra fagmiljøer og transparent organisering.
- Samarbeid og datadeling mellom næringsaktører, forvaltning og akademia for å sikre at ny kunnskap frembringes og tas i bruk i husdyrproduksjon til lands og til vanns.

For NMBU,

Ane Nødtvedt, veterinær

Instituttleder ved NMBU veterinærhøgskolen

Siri Knudsen, veterinær

Seniorrådgivar for bruk av dyr i forsøk (PMSK), NMBU

Stortinget

Postboks 1700 Sentrum

0026 Oslo

Sentralbord: 23 31 30 50

Ansvarlig redaktør: Mona Mortensen Krane

Nettredaktør: Lars Henie Barstad